

ΤΑΞΗ Α΄

II. ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ (β)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Μινωικός πολιτισμός

1. Ποιοι παράγοντες προσδιόρισαν την οργάνωση της ζωής και την ανάπτυξη του πολιτισμού στην Κρήτη;
2. Πώς είναι δυνατό να ερμηνευθεί το γεγονός ότι πολλοί ερευνητές χρησιμοποιούν διαφορετική βάση για τον χωρισμό των περιόδων της εποχής του χαλκού, σε ό,τι έχει σχέση με την Κρήτη;
3. Ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά της προανακτορικής περιόδου;
4. Πώς συνάγεται η διαπίστωση ότι υπήρχε καταμερισμός εργασιών κατά την περίοδο αυτή;
5. Σε ποια περίοδο εμφανίζεται η γραφή; Ποια είδη γραφής υπήρχαν και πώς έχουμε πληροφορίες για αυτά;
6. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο του όρου *rax minoica*, επεξηγώντας, παράλληλα, τις προϋποθέσεις με βάση τις οποίες χρησιμοποιήθηκε.
7. Να αναφερθείτε στην θέση της γυναίκας κατά τη νεοανακτορική περίοδο.
8. Ποια στοιχεία πιστοποιούν την ύπαρξη επαφών των μινωιτών με την Κύπρο, την Συρία και την Αίγυπτο;
9. Η έκρηξη του ηφαιστείου της Θήρας το 1500 π.Χ. κατέστρεψε μεγάλο τμήμα του μινωικού πολιτισμού, χωρίς, όμως, να σημάνει το τέλος του. Πώς μπορεί να ερμηνευθεί το γεγονός αυτό; Μπορείτε να αναφέρετε ενδεχόμενους λόγους για τους οποίους ο μινωικός πολιτισμός δεν είχε την ίδια τύχη με τον κυκλαδικό;
10. Πώς αποδεικνύεται η μυκηναϊκή κυριαρχία στην Κρήτη κατά την μετανακτορική περίοδο;
11. Τι γνωρίζετε για την θρησκεία των μινωιτών;
12. Να αιτιολογήσετε την μη ύπαρξη ναών στους μινωίτες, κατά την προσωπική σας εκτίμηση.
13. Να αναζητήσετε πληροφορίες για την τελετή των ταυροκαθαψιών και να τις παρουσιάσετε στην τάξη.
14. Ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά της μινωικής τέχνης;
15. Να περιγράψετε ένα τυπικό μινωικό ανάκτορο.
16. Αφού μελετήσετε την πηγή Α, να επισημάνετε τα σημεία που σας προξενούν μεγαλύτερη εντύπωση, αιτιολογώντας την άποψή σας.

ΠΗΓΕΣ:

Α. Η ζωή των μινωιτών

Τα ταξίδια, η εργασία, η λειτουργία του κρατικού μηχανισμού δεν είναι όμως το πάν για τη ζωή των ανθρώπων αυτών. Θερμές μεσογειακές φύσεις έχουν καταλάβει τη γλύκα της ζωής και η διάθεση τους είναι κοσμική και πρόσχαρη. Αγαπούν τις γιορτές, τις τελετές, το χορό, τα τραγούδια. Ο Όμηρος όταν αναφέρει ότι οι Κρήτες είναι σπουδαίοι χορευτές διασώζει μια παλιά μινωική ανάμνηση. Ο χορός είναι κάτι που ανταποκρίνεται στο πνεύμα αυτών των ευκίνητων ανδρών και των μελαχρινών γυναικών, που είναι γεμάτες φιλαρέσκεια και χάρη. Τις φαντάζεται κανείς να ζουν στα κομψά και απλά επιπλωμένα σπίτια τους, δροσερά το καλοκαίρι και θερμασμένα το χειμώνα, με κινητά μαγκάλια, με δωμάτια ολόφωτα και άλλα μισοσκοτεινά που ακόμα και τη μέρα πρέπει να φωτίζονται από τους λύχνους και βλέπει ότι ιδιαίτερη φροντίδα τους είναι η ομορφιά τους. Το νερό που κυλά άφθονο στα διαμερίσματα τους δείχνει πως ήξεραν ότι η κύρια βάση της ομορφιάς είναι η καθαριότητα. Έπειτα έρχεται η σωματική άσκηση, που δίνει στο σώμα νεανική

ευλυγισία, χάρη και κομψότητα. Οδηγούν ίσως τα άρματα, παίζουν μέρος στα ακροβατικά γυμνάσια με τον ταύρο και συμμετέχουν πάντα στις γιορτές, στις τελετές και στα συμπόσια. Αντίθετα με ότι συνέβαινε στην αρχαία Ελλάδα που η γυναίκα ήταν κλεισμένη στα βάθη του σπιτιού ή μινωίτισσα είναι πανταχού παρούσα. Η αβρότης των κυριών του μινωικού κόσμου τις τοποθετεί στις πρώτες θέσεις όταν γίνονται δημόσιες συγκεντρώσεις. Φτάνουν με φορεία, που τα κρατούν δούλοι και κατεβαίνουν απ'αυτά κομψές και αρωματισμένες, γεμάτες πρόσχαρη διάθεση. Στις τοιχογραφίες προβάλλουν φλύαρες και κοσμικές ενώ περιμένουν την έναρξη κάποιας τελετής. Άλλοτε πάλι στα ήσυχα σαλόνια των μεγάρων καθισμένες ώρες γαλήνιες, κεντούν ή παίζουν ζατρίκιο. Η επαφή με το άλλο φύλο τονώνει τη θηλυκότητα τους φιλαρέσκεια. Από τα ειδώλια μας είναι γνωστή η μινωική μόδα. Η κεντρική αρχή της είναι να τονίσει τη θηλυκότητα και τις καμπύλες του σώματος. Οι φούστες των φορεμάτων, είναι πλούσιες, πολύχρωμες, με πολλά βολάν, άλλοτε με μεγάλες πιέτες, άλλοτε ολοκέντητες, άλλοτε με ζώνες πλατιές που δένουν σε φιόγκους ή σφίγγονται στη μέση. Το κορσάζ πολύ στενό αφήνει συνήθως το στήθος γυμνό, έχει κοντά μανίκια και στολίζεται με κορδέλες, κεντήματα και κάποτε με πανύψηλους γιακάδες. Συχνά φορούν καπέλα και έχουν πάντοτε πλούσια μαλλιά χτενισμένα πολύπλοκα και στολισμένα με κοσμήματα. Πλούσιες και φτωχές τρελαίνονται για τα κοσμήματα, ακριβά ή φτηνά. Συχνά όταν κυκλοφορούν ξυπόλυτες στα γυαλισμένα αστραφτερά δάπεδα των σπιτιών τους έχουν βραχιόλια στα πόδια τους. Φυσικά άλλοτε φορούν παπούτσια και αυτές οι θερμές μεσογειακές γυναίκες είναι βέβαιο πως βάζουν τα χείλη, το πρόσωπο, τα νύχια των χεριών και των ποδιών τους ίσως και τα μαλλιά τους, όπως και οι μεταγενέστερες των Αρχαίες Ελληνίδες. Η φιλαρέσκεια του λεγόμενου συντετού φύλου των ανδρών δεν είναι πολύ μικρότερη. Αφήνουν και αυτοί πλούσια μαλλιά, είναι όμως πάντοτε χωρίς γένεια και καλοξυρισμένοι. Μ'όλο που το ένδυμά τους είναι πολύ απλό - ένα περιζώμα από τη μέση ως πάνω από τα γόνατα - φορούν και αυτοί πολλά κοσμήματα. Η εμφάνισή τους όμως είναι αρρενωπότατη. Αυτό το χρωστούν βέβαια στον αθλητισμό. Το τρέξιμο, η πάλη, τα ακροβατικά γυμνάσια όταν παίζουν με τον ταύρο είναι τα αγαπημένα τους αγωνίσματα. Σαν θαλασσινοί είναι βέβαια και άριστοι κολυμβητές, ενώ σαν τοξότες διαπρέπουν στο σημάδι.

www.kairatos.com.gr/zoiminoikikreta.htm

Β. Πινακίδα γραμμικής Α'

Γ. Φαγεντιανή (<http://www.fhw.gr/chronos/02/crete/gr/artsandtechnology/fayence.html>)

Φαγεντιανή ονομάζεται μια σύνθετη ύλη που κατασκευάζεται από κονιορτοποιημένο χαλαζία, αμμόλιθο ή πυριτόλιθο και από ένα διάλυμα ανθρακικού νατρίου. Το υγρό μίγμα αυτών των υλικών τοποθετούνταν σε μήτρες και ψηνόταν σε υψηλή θερμοκρασία, περίπου στους 870ο C. Κατά την καύση το υλικό στερεοποιούνταν, ενώ το εξωτερικό επίχρισμα έλιωνε, δίνοντας στην επιφάνεια των αντικειμένων μια υπόλευκη, στιλπνή όψη που θύμιζε ελεφαντόδοντο. Για την απόκτηση του έντονου γαλάζιου χρώματος που χαρακτηρίζει την αιγυπτιακή φαγεντιανή, η επιφάνεια των αντικειμένων καλυπτόταν με ένα διάλυμα από οξείδιο του χαλκού και άμμο και ξαναψηνόταν. Η φαγεντιανή, λόγω των πρώτων υλών από τις οποίες κατασκευαζόταν, συγγέεται συχνά με την υαλόμαζα και το πραγματικό γυαλί, υλικά τα οποία ήταν επίσης σε χρήση κατά την εποχή του Χαλκού. Αν και η τεχνική κατεργασίας της είναι περισσότερο γνωστή από την Αίγυπτο, όπου ήταν σε χρήση από την τέταρτη χιλιετία, η τέχνη αυτή φαίνεται ότι εισήχθη στην Κρήτη από τη Συρία και τη Μεσοποταμία.

Στη μινωική Κρήτη τα πρώτα δείγματα της τέχνης της φαγεντιανής εμφανίζονται λίγο πριν από το τέλος της Πρωτομινωικής εποχής (3000-2000 π.Χ.). Από φαγεντιανή κατασκευάζονταν χρηστικά αγγεία, τελετουργικά αντικείμενα και ανθρωπόμορφα ή ζωόμορφα ειδώλια. Σημαντική είναι επίσης η χρήση της στην κοσμηματοποιία και τη σφραγιδογλυφία. Από φαγεντιανή κατασκευάζονταν ακόμη χάντρες, περιάπτα και ένα πλήθος από διακοσμητικά πλακίδια διαφόρων μεγεθών και σχημάτων, άγνωστης χρήσης. Χρησιμοποιούνταν επίσης συχνά και ως ένθετη διακοσμητική ύλη σε αντικείμενα από διαφορετικά υλικά.

Από άποψη τεχνοτροπίας, τα έργα της μινωικής φαγεντιανής χαρακτηρίζονται από τον έμπειρο χειρισμό της πολυχρωμίας, την εφευρετικότητα και την προτίμηση των φυσιολατρικών θεμάτων, ενώ ορισμένα τεχνολογικά και διακοσμητικά στοιχεία μαρτυρούν ότι στην τέχνη αυτή έγινε μεταφορά από άλλες μινωικές τέχνες, όπως η λιθοξοΐα και η μεταλλοτεχνία. Η Κνωσός ήταν ένα σημαντικό κέντρο παραγωγής φαγεντιανής κατά τη Μεσομινωική Ι (2000-1550 π.Χ.) περίοδο, ενώ ένα άλλο εργαστήριο εντοπίστηκε στη Ζάκρο την Υστερομινωική Ι περίοδο (1550-1450 π.Χ.).